

for violation of the budget law. It is noted that in the Procedure return the budget to the appropriate budget in the event of misuse of the reasons for this measure recognizes the impact of revision of the act, which recorded clearly identified violations. Analysis of legal acts and practices of administrative courts suggests that return the budget to the appropriate budget can be applied only if there is a set of the following facts: there was misuse of subsidy spending unit or misuse of budget funds of the recipient, and not any other violation of the budget legislation (whether there has been a misuse of budget funds, regardless of the court examines the documented findings of established budgetary control, which may order the examination of) the fact of such offenses recorded directly in the act of revision, revision of the act shall be drawn up in accordance with law by the body authorized to monitoring compliance with the budget law.

Key words: return the budget, misuse, grants, recipient, manager, audit act, the violation of the budget law, the administrative court.

Стаття надійшла 6 лютого 2014 р.

УДК 342.97:351.74(477)

В. В. Новіков

ОСНОВНІ ФОРМИ РЕЛІГІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Досліджено питання, пов'язані із визначенням поняття релігійної діяльності та її основних форм. Акцентовано, що діяльність релігійних організацій спрямована на задоволення релігійних потреб людей сповідувати і поширювати віру. Підкреслено, що чинне законодавство не розкриває поняття культової та релігійної діяльності, а перелічує випадки, в яких здійснюються обряди і церемонії.

Релігійні обряди, згідно з церковними приписами, це сукупність індивідуальних чи колективних дій вірян, які спрямовані на встановлення двосторонніх відносин між людьми і надприродними об'єктами.

Зауважимо, що у релігійній літературі під поняттям культової діяльності визначають сакральні традиції, обряди, церемонії та дієства, притаманні будь-якій релігії, тому під культовою (релігійною) діяльністю слід розуміти діяльність пов'язану із заснування молитовних будівель, здійсненням культових обрядів і церемоній, релігійним навчанням і вихованням, розповсюдженням віри, спрямовану на задоволення духовних потреб віруючих та практичних потреб функціонування релігійних організацій, що виявляється у духовній та практичній сферах. Визнається, що основними формами релігійної організації є обряд, хрещення, миропомазання, соборкування, вінчання, сповіду-

вання, причастя, рукоположення. Зроблено висновок про необхідність закріплення цих форм релігійної діяльності у чинному законодавстві.

Ключові слова: релігійний культ, релігійні дії, обряд, богослужіння, таїнства, миропомазання, сповідь, вінчання.

Постановка проблеми. Орієнтація стратегічного шляху України на демократизацію і побудову соціальної і правової держави вимагає практичної реалізації конституційних положень щодо гарантії прав і свобод громадян, зокрема права на світогляд і віросповідання.

Нині зростає вплив церкви, релігійних обрядів на соціальне життя суспільства. Це свідчить про істотні зміни умов життя і підходів до релігії як чинника духовного відродження нації.

У складних умовах тривалого національного і соціального гноблення виховна і просвітницька діяльність Церкви значною мірою сприяла збереженню українського народу як нації.

У функціонуванні Церкви і релігійних організацій, які виконують роль соціального інституту, важливе значення мають духовно-моральні феномени, релігійна свідомість, релігійна психологія, морально-етичні правила.

Значення діяльності релігійних організацій полягає у тому, що вони становлять собою колективні утворення, які діють як єдине ціле з однією метою, встановленою у законі, – задоволення релігійних потреб людей сповідувати і поширювати віру.

У своїй діяльності релігійні організації вступають у різні правовідносини, зокрема цивільно-правові, що дає підстави вважати їх колективними суб'єктами права.

Діяльність релігійних організацій здійснюється залежно від внутрішніх релігійних правил, які визначаються традиціями і належністю до певного релігійного об'єднання, яке має своє віровчення, культову практику і здійснюється у різних формах, які визначаються церковним правом.

Стан дослідження. Інтерес учених до цієї проблеми пояснюється тим, що релігійні організації сприймалися як історичний феномен, однак їх роль у духовному і моральному розвитку суспільством недооцінювалася. Питання організації діяльності Церкви і релігійних організацій, їх ролі у суспільстві були предметом досліджень багатьох учених: юристів, соціологів і теологів. Цим проблемам присвячували свої роботи О. А. Амбросімова, М. Ю. Бабій, Д. О. Вовк, В. П. Грібанов, В. С. Сіленський, М. В. Трофімчук, Ю. В. Кривенко, В. Д. Фуджечі,

Л. В. Ярмол та інші. Однак їх інтереси обмежувалися проблемами взаємодій між державою і Церквою.

Тому виникає необхідність більш детального дослідження релігійної діяльності та її основних форм з метою розробки дієвих механізмів правового регулювання діяльності релігійних організацій для задоволення релігійних потреб громадян, що є основною метою статті.

Виклад основних положень. Головна функція релігії пов'язана із вирішенням проблем людини, яка відчуває психологічну незахищеність від життєвих негараздів, через ці причини намагається знайти захист у Бога [1, с. 75].

Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» не розкриває поняття культової та іншої релігійної діяльності та її основних форм, а лише перелічує випадки і місця, в яких можуть бути здійснені обряди та церемонії.

Дотримуючись чинного, законодавства, під релігійною діяльністю слід розуміти богослужіння, релігійні церемонії, процесії, релігійні обряди, інші індивідуальні чи колективні релігійні дії, пов'язані зі сповіданням і поширенням віри.

Релігійні обряди – це сукупність визнаних внутрішніми церковними приписами і правилами індивідуальних чи колективних дій вірян, спрямованих на встановлення двосторонніх відносин між людиною і надприродними об'єктами.

Виникає необхідність створення законодавчої бази для реалізації кожного права на свободу світогляду та віросповідання з урахуванням і правових норм, і релігійних, соціологічних і філософських, щоб запобігти однобічному розгляду питання. Відповідно до цього положення потрібно передбачити в спеціальних нормативних актах можливість участі військовослужбовців у релігійній діяльності, право дотримуватися обрядів та церемоній, закріпити поняття військового капелана та передбачити його права і обов'язки.

Українське законодавство практично унеможливило доступ священників усіх релігій до кримінально-виконавчих закладів. Керівництво виправного закладу на свій розсуд надає доступ представникам однієї чи двох релігій, при цьому абсолютно не враховується віросповідання засуджених осіб. Це порушує Мінімальні стандарти ООН поводження з в'язнями, Європейські пенітенціарні правила та інші міжнародні документи.

У релігієзнавчій літературі поняття «культ» (від лат. *cultus* – поклоніння) визначається як сукупність визначених сакральних традицій,

обрядів, церемоній та дійств, які притаманні будь-якій релігії. Тому під релігійною (культовою) слід розуміти діяльність, пов'язану із заснуванням молитовних будівель, здійсненням релігійних (культових) обрядів і церемоній, релігійним навчанням і вихованням, поширенням віри (місіонерська діяльність), паломництвом до святих місць, та іншу діяльність, яка відповідно до віровчення вважається культовою. Під культом слід розуміти сукупність дій, за допомогою яких, на думку вірян, впливають надприродні дії з визначеною метою.

Первинною ланкою релігії є релігійна група. Вона виникає на підставі спільного здійснення релігійних обрядів, тобто символічних дій, в яких втілюються ті або інші релігійні уявлення. Історики засвідчують, що в первіснообщинному суспільстві культові дії були вплетені в процес матеріального виробництва і суспільного життя, не виділялися у самостійний вид діяльності. Коло учасників культових дій збігалося з колом учасників трудових та інших соціальних дій. Тому релігійна група за обсягом збігалася з іншими соціальними групами – племенами, родом, сусідньою общиною. Однією із істотних ознак, які відокремлювали один рід від іншого, було сумісне здійснення членами роду або племені релігійних обрядів [2, с. 43].

Поступово в релігійних групах виокремлюються спеціалісти з проведення релігійних (культових) дій (відьмаки, шамани). Вони створюють своєрідну професійну групу, яка займається таким видом діяльності, як організація і здійснення обрядів. З часом і монополізацією культової діяльності цей професійний прошарок перетворюється в особливу соціальну групу і стає частиною родової верхівки. Всі найбільш важливі події внутрішньообщинного життя і міжобщинних відносин супроводжувалися культовими або ритуальними діями. Ритуал, своєю чергою, виступає емпіричним дійством, яке має символічний характер. Крім того, це дійство суворо регламентовано. Істотна відмінність, яка відрізняє ритуал від повсякденного життя, полягає в тому, що він є сакральним аспектом діяльності [3, с. 56].

Сакральне (або священне) – це аспект діяльності, який сягає за межі звичайного та зрозумілого. Воно охоплює найвищі цінності, які виступають об'єктами поклоніння.

Ритуал застосовують в тих випадках, коли необхідно строго регламентувати дії людини. Отож, здійснюється ритуалізація діяльності релігійних, тобто упорядковується система дій, які мають символічне значення. До ритуалізованих форм діяльності релігійних організацій насамперед слід віднести обряд.

Під обрядом слід розуміти зовнішній вираз вірувань людини. Предмет релігійних вірувань людини (Бог, істота величніша) є безмежно духовний і знаходиться на невидимому шаблі, тому людині в цілому складно уявити цей предмет і формувати своє ставлення до нього без буд-якого посередництва. Посередником і є обряд. Обряд слугує для людини символом і освідченням впливу Бога на людське життя. Православна Церква вірує, що кожний обряд, виконаний в її ім'я, здійснює ту або іншу освячувальну, обновлювальну та закріплювальну дію на людину [4, с. 27].

Поняття обряду дозволяє розглянути співвідношення між ритуалом, релігією, культом і таїнством. Одним із елементів структури релігії є культ, під яким слід розуміти сукупність визначених церковними канонами і традиціями обрядів, які дають вірянам можливість безпосереднього спілкування з Богом або святими.

Чинне законодавство чітко не визначає форми та види діяльності релігійних організацій і критерії їх відповідності статутній меті – сповідання і поширення віри. Не всі види діяльності цих організацій спрямовані на досягнення мети їх створення. Результатом деяких видів діяльності є безпосереднє досягнення мети, результат інших видів – лише опосередковано слугує її досягненню. Тому діяльність релігійних організацій можна поділити на два види: релігійну і нерелігійну.

Релігійну (культову) діяльність слід розуміти як сукупність релігійних (культових) дій, пов'язаних із ставленням до надприродного: молитви, богослужіння, таїнства, обрядові, ритуальні, магічні дії. Право релігійних організацій на здійснення вказаної діяльності закріплено у ст. 21 Закону «Про свободу совісті та релігійні організації». Згідно з цією статтею релігійні організації мають право засновувати і утримувати вільно доступні місця богослужінь або релігійних зібрань, а також місця, шановані у тій чи іншій релігії (місця паломництва). Богослужіння, релігійні обряди, церемонії та процесії без перешкод здійснюються у культових будівлях і на прилеглий території, у місцях паломництва, закладах релігійних організацій, на кладовищах, у місцях окремих поховань і крематоріях, квартирах і будинках громадян, а також в установах, організаціях і на підприємствах за ініціативою їх трудових колективів і за згодою адміністрації. Релігійні організації повинні дотримуватися відведених місць богослужінь, релігійних зібрань чи інших релігійних заходів, які повинні бути вільно доступними. Під час здійснення культу релігійна організація не повинна порушувати чинне законодавство і правопорядок.

Релігійна (культובה) діяльність Церкви та релігійних організацій регулюється релігійними та нормами церковного права.

До релігійних (культурних) дій, які мають конститутивний характер, і їх не можна відокремити від сутності релігії, без них неможливе її існування, входять Таїнства. Під Таїнствами слід розуміти релігійні (культурні) дії в християнстві. За визначенням катехізису, Таїнство – це священнодійство, в якому під час видимого речового дійства невидимо подається благодать Святого Духа. Таїнства богоустановлені. Центр таїнства – дія Бога за вірою людини, зовнішня сторона в деталях може змінюватися [5, с. 274].

Таїнство, відповідно до християнського розуміння, реально вводить божественне в життя людини та сягає за межі обрядовості. До них належать: Хрещення, Миропомазання, Соборування, Вінчання, Сповідь, Причастя, Рукоположення. Ці Таїнства для фізичних осіб у багатьох випадках є традиціями та звичаями [6, с. 456].

З точки зору церковного права, Хрещення є головним у юридичному розумінні, який наділяє особу церковною правоздатністю. А. С. Павлов стверджував, що хрещення в церковному праві має значення подібне до народження для цивільного права [7, с. 76].

Енциклопедичний словник Брокгауза-Ефрона визначає Хрещення як одне з перших християнських Таїнств, яке визнається всіма християнськими віросповіданнями, хоча і не в однаковому розумінні; знаменує вступ до церковної общини, обряд складається з трикратного занурення у воду (в Східній Церкві) або обливання голови того, над ким здійснюють хрещення (в Західній Церкві), причому промовляються встановлені молитви і обов'язкові слова: «Крещается во имя Отца, Сына и св. Духа» [8, с. 696].

Магічним обрядом є також церемонія «постриження власов». Постриг волосся у дитини при хрещенні та занурювання їх у купіль – пережиток стародавнього вірування в те, що, покладаючи до ніг божества частину свого тіла, яка наділена чудодійною можливістю росту, людина встановлює з ним тісні зв'язки [9, с. 37].

Хрещення називається Таїнством тому, що в обряді здійснюється реальне поєднання земного, яке відображається у воді, та духовного, для нас невидимого, але яке присутнє «саме в цей час і зараз», поєднує земне і небесне. Такий обряд фіксується у книзі записів надання релігійних (культурних) послуг і видається Свідцтво про хрещення. Після хрещення дитині дають ім'я, найчастіше того святого, про якого згадується в цей день.

Посвячення в релігію відповідно до віросповідання здійснюється по-різному. Наприклад, православне віросповідання – хрещення трикратним зануренням у купіль у будь-якому віці, але переважно немовлятами; католики охрещуються трикратним кропленням святою водою в будь-якому віці, переважно немовлятами. У протестантів відбувається хрещення в зрілому віці, за самостійним рішенням і з обов'язковим навчанням основи віри; іудеї здійснюють обрізання на восьмий день після народження; мусульмани тож проводять обрізання.

Миропомазання є другим елементом складного фактичного складу, з якого розпочинається церковна правосуб'єктність. Якщо Хрещення є умовою набуття правоздатності, то миропомазання є юридичним фактом, який надає хрещеній особі церковну дієздатність, тобто реальну можливість мати права і виконувати обов'язки.

У Православній Церкві Хрещення і Миропомазання здійснюються в один день, але допускається і окремо. У католиків – у віці 12–15 років після катехизації – вивчення основ віри і складання іспитів на їх знання. В іудеїв у 13 років підлітка вперше викликають читати Тору. Після служби в синагозі – сімейна вечірка. У протестантів і мусульман таке таїнство відсутнє.

Причастя є завершальним фактом, відповідно до якого розпочинається вступ до Церкви. Під Причастям слід розуміти містичне спілкування вірян із Богом, а також єдність християн між собою. Церковні канони, під загрозою відлучення від Церкви, передбачають, що християнин повинен причащатися не рідше ніж раз на три тижні. Причастя для православних можливе після каяття і відпущення гріхів. Католики та протестанти можуть бути допущені до святого причастя за бажанням під час богослужіння. Іудеї та мусульмани – під час посту і паломництва.

Сповідь має важливе значення для християн, є підставою для відновлення церковної дієздатності, крім того, здійснюється таємний суд духовника. Православні мають право на сповідь у суворо відведений час – перед літургією; у аналоя – в загальній залі; без подробиць – просто потрібно назвати гріх; священник читає довільну молитву. Католики сповідаються в будь-який час; у закритій сповідальні гріх можна аналізувати зі священником, священник дає поради та настанови, відпускає гріхи. Протестанти стверджують, що між людиною і Богом немає посередників, тому ніхто не має права відпускати гріхи [10, с. 98].

Вінчання є одним із найбільш розповсюдженим релігійних (культурих) дійств.

Церковне право визначає шлюб як моногамний союз чоловіка та жінки, який становить неподільне спілкування та взаємну співучасть у божому та людському праві упродовж життя. Церква розглядає шлюб як релігійний акт, укладення та припинення якого залежить від того, до якого віросповідання належать подружжя. З кінця 9 ст. закон розпочав вимагати для дійсності шлюбу церковне вінчання, відтак встановлюється відома до нині обрядова форма вінчання як особливо-го церковного дійства. Церква визначає, що не шлюб є таїнством, а церковне священнодійство.

Вінчання здійснюється в храмі. Забороняється укладення шлюбу перед Великодньою чотиридесятницею, у середу й п'ятницю та під час постів: Різдвяного, Петрівки, Успенського. Вінчання заборонено ввечері, а також не допускається вінчання декількох пар разом [11, с. 40].

Православна Церква допускає шлюб лише між православними, у католиків між будь-яким християнами, а також з невірними. У протестантів взагалі шлюб не потребує обов'язкового церковного освячення. Іудеям бажано одружуватися на одновірцях. Мусульманин може одружитися на жінці іншої віри, а мусульманка – вийти заміж лише за мусульманина.

Рукоположення (хіротонія) – вступ члена Церкви до церковної ієрархії, перехід з однієї ієрархічної посади на іншу у православних і католиків. У протестантів воно не є таїнством, призначається на вибір. Для іудеїв та мусульман характерно, що між людиною та Богом немає посередника, є тільки люди, які отримали богословську освіту, керують молитвою та знають релігійний закон.

Соборування, своєю чергою, має більш моральне та сакральне значення, оскільки здійснюється над хворими для зцілення їх від немощів душевних і тілесних. У православних соборування не може здійснюватися віч-на-віч, необхідна присутність хоча б ще одного християнина. Те ж у католиків, але у них можливо соборування віч-на-віч. У протестантів – відсутнє.

Цивільний кодекс України (ст. 287) передбачає, що фізична особа, яка перебуває на стаціонарному лікуванні у закладі охорони здоров'я, має право на допуск до неї священнослужителя для здійснення богослужіння та релігійного обряду.

Для релігійних організацій основною є релігійна діяльність, яка має специфічний характер. Згідно з чинним законодавством релігійні організації мають право засновувати і утримувати культові споруди

і будівлі, інші місця і об'єкти, спеціально призначені для богослужінь, молитвенних і релігійних зборів, релігійного поклоніння. В цих будівлях і на територіях, які до них прилягають, релігійна організація має право здійснювати богослужіння, інші релігійні обряди і церемонії. Крім того, вони мають право проводити релігійні обряди в лікувально-профілактичних і лікарняних установах, дитячих будинках, будинках-інтернатах для людей похилого віку та інвалідів, в установах, в яких відбуваються покарання у вигляді позбавлення волі (на прохання громадян, які знаходяться в таких установах) в приміщеннях, що спеціально виділяються адміністрацією установ для цієї мети. Публічні богослужіння, інші релігійні обряди і церемонії здійснюються в порядку, встановленому для проведення зборів, демонстрацій.

Крім переліченого, релігійна (культова) діяльність може бути різноманітною: будівництво достатньої кількості храмів, яка задовольняє потреби населення, числа культових споруд, нагляд за їх архітектурою, а також за обрядовістю богослужіння, іконописанням, допущення різноманітних обрядів канонізація святих, визнання мощів і чудотворних ікон, встановлення свят і постів, проведення релігійних процесій щодо.

Висновок. Релігійна діяльність – це сукупність релігійно-зумовлених дій вірян, релігійних інститутів, спрямованих на задоволення духовних і практичних потреб функціонування релігійних організацій, та виявляється у:

1) духовній сфері – проповідницька; продукування релігійних ідей; богословсько-теологічне їх обґрунтування, інтерпретація, систематизація;

2) практичній сфері – культурно-просвітницька; пропаганда та поширення релігійних ідей; місіонерська, добродійна, релігійно-освітня; виробнича і господарська діяльність.

Основні форми релігійної діяльності (обряд, хрещення, миропомазання, соборування, вінчання, сповідь, причастя) визначені церковним правом. Слушним було б закріплення цих форм релігійної діяльності у чинному законодавстві з метою утвердження церковної правосуб'єктності і удосконалення правового регулювання релігійної діяльності.

---

1. Попова М. А. Фрейдизм и релігія / М. А. Попова. – М.: Наука, 1985. – С. 75.

2. Мчедлов М. Приоритет традиции или права? / М. Мчедлов // Религия и право. – 2003. – № 2. – С. 43.
3. Свенцицкая И. С. От общины к церкви / И. С. Свенцицкая. – М., 1984. – С. 56.
4. Марков С. О праве церкви изменять церковные постановления, обряды и обычаи, существа веры не касающиеся / С. О. Марков. – М., 1901. – С. 27.
5. Булгаков С. В. Настольная книга для священно-церковно-служителей / С. В. Булгаков. – М.: Издательский отдел Московского патриархата, 1993. – С. 1274.
6. Полный Православный богословский энциклопедический словарь, Т. II. – СПб., 1992. – С. 456.
7. Павлов А. С. Курс церковного права / А. С. Павлов. – 1902. – С. 76.
8. Малый энциклопедический словарь: в 4 т. Т. 3 /репринтное воспроизведение издания Брокгауза-Ефрона. – М.: Терра, 1997. – С. 696.
9. Григоренко А. Ю. Разнолика магия / А. Ю. Григоренко. – М.: Советская Россия, 1987. – С. 37.
10. Красножен М. Е. Основы церковного права / М. Е. Красножен. – М., 1992. – С. 98.
11. Брак у всех да будет честен... (О долге и обязанностях православных супругов). – М.: Образ, 2005. – С. 40.
12. Прот. Нефедов Г. Таинство и обряды Православной Церкви / Г. Нефедов. – М.: Паломник, 1999. – С. 173.

Новиков В. В. Основные формы религиозной деятельности в Украине.

Исследуются вопросы, связанные с определением понятия религиозной деятельности и ее основных форм. Религиозные организации направлены на удовлетворение религиозных потребностей людей исповедовать и распространять веру. Подчеркивается, что действующее законодательство не раскрывает понятие культовой и религиозной деятельности, а перечисляет случаи, в которых проводятся обряды и церемонии. Религиозные обряды согласно церковным предписаниям, это совокупность индивидуальных или коллективных действий верующих, которые направлены на установление двусторонних отношений между людьми и сверхъестественными объектами. Деятельность религиозных организаций осуществляется в зависимости от внутренних религиозных правил, которые определяются традициями и принадлежностью к определенному религиозному объединению, имеющему свое вероучение, культовую практику и происходит в различных формах, определяющиеся церковным правом.

В религиозной литературе под понятием культовой деятельности определяют сакральные традиции, обряды, церемонии и представления,

присущи любой религии, поэтому в культовой (религиозной) деятельностью следует понимать деятельность, связанную с основания молитвенных зданий, проведения культовых обрядов и церемоний, религиозным обучением и воспитанием и распространением веры, направленную на удовлетворение духовных потребностей верующих и практических потребностей функционирования религиозных организаций что проявляется в духовной и практической сферах. Признается, что основными формами религиозной организации является обряд, крещение, миропомазание, соборование, венчание, исповедание, причастия, рукоположение. Сделан вывод о необходимости закрепления этих форм религиозной деятельности в действующем законодательстве.

Ключевые слова: религиозный культ, религиозные действия, обряд, богослужение, таинства, миропомазание, исповедь, венчание.

Novikov V. V. Main forms of religious activity in Ukraine.

The paper investigates the issues related to the definition of religious activity and its basic forms. Activities of religious organizations aimed at meeting the religious needs of the people profess and propagate their faith. It is emphasized that the legislation does not reveal the concept of worship and religious activities, and lists the cases in which there are rituals and ceremonies. Religious rites according to religious orders, a set of individual or collective actions of believers that are aimed at strengthening bilateral relations between humans and supernatural objects.

Activities of religious organizations is dependent on internal religious rules that are defined by tradition and belonging to a particular religious association, which has its doctrine, religious practices and comes in different forms, which are defined by canon law.

In religious literature under the concept of religious activities define sacred traditions, rites, ceremonies and performances are inherent to any religion and so in a cult (religious) activities should understand the activities related to the establishment of prayer buildings, carrying out religious rites and ceremonies, religious education and spread the faith, designed to meet the spiritual needs of the faithful and the practical needs of religious organizations functioning manifested in spiritual and practical areas.

The primary element of religion is defined by a religious group that arises under the common worship. During the development of humanity all the most important events involving conduct of worship or ritual. Ritual is sacred (holy) aspect of and goes beyond the usual and understandable, includes the highest values are the objects of worship. To include ritual ceremony, which is an outward expression of the beliefs of the people. Not all activities of religious organizations aimed at spreading the faith, because this activity is divided into religious and secular. Religious activities related to the ratio of the sacrament, ritual action. Sacrament, according to the Christian understanding of reality and brings divine life and lead outside rituals. It should include: baptism, chrism, unction, weddings,

confession, communion, by the hand position. Religious organizations, under current law, have the right to establish and maintain places of worship and buildings and other city facilities specifically designed for worship, prayer and religious duties. Religious organizations conduct religious ceremonies in hospitals, orphanages, boarding for the elderly and disabled people in institutions serving a sentence of imprisonment. It is concluded that religious activities are aimed at meeting the spiritual and practical needs: the production of religious ideas, Theological, theological justification, cultural and educational activities, promotion and dissemination of religious ideas.

Стаття надійшла 25 листопада 2013 р.

УДК 342.5

В. В. Серeda

ЩОДО ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЗА ЯКІ ПЕРЕДБАЧЕНО ДИСЦИПЛІНАРНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

У статті здійснюється характеристика змісту та сутності правової кваліфікації адміністративних правопорушень, розглядаються особливості кваліфікації проступків, за які передбачено притягнення до дисциплінарної відповідальності. Зокрема, аналізується кваліфікація адміністративних проступків, вчинених військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також особами рядового і начальницького складів Державної пенітенціарної служби України, органів внутрішніх справ, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. На підставі такого аналізу даються авторські definiції та класифікації зазначених понять.

Ключові слова: кваліфікація, адміністративна відповідальність, дисциплінарна відповідальність, правопорушення, проступок.

Постановка проблеми. Кваліфікація адміністративних правопорушень посідає важливе місце в провадженні у справах про адміністративні проступки, оскільки замало здійснити перевірку дотримання вимог адміністративного законодавства та виявити правопорушення, важливо правильно встановити, чи є така дія або бездіяльність особи протиправною, тобто визначити, чи охоплюється вчинене складом законодавчо встановленого проступку. Правильна кваліфі-